

PHÁT TRIỂN XU HƯỚNG KHỞI NGHIỆP XÃ HỘI TẠI VIỆT NAM

Theo một báo cáo của Global Social Entrepreneurship Network - Mạng lưới Khởi nghiệp Xã hội toàn cầu, 5 quốc gia Mỹ, Canada, Anh, Singapore và Israel là những nước thành công trong việc kết hợp giải quyết các vấn đề xã hội gắn liền với mô hình kinh doanh của doanh nghiệp.

Các ý tưởng kinh doanh đến từ việc tận dụng nguồn rác thải để sản xuất phân bón tự nhiên, tạo cơ hội việc làm cho người nội trợ thất nghiệp hoặc những mô hình giáo dục sáng tạo để phát triển tiềm năng của trẻ em...

Những mô hình kinh doanh trên vừa tạo ra lợi nhuận vừa tạo ra tác động tích cực đến cộng đồng. Hơn 60% doanh nghiệp (DN) khởi nghiệp xã hội thu được lợi nhuận, đạt tốc độ phát triển 80%, nhận được sự ủng hộ tích cực từ phía chính phủ. Nhờ vào tốc độ tăng trưởng nhanh chóng và sự lan tỏa của các mô hình khởi nghiệp xã hội trên toàn cầu, xu hướng này phát triển mạnh mẽ ở các quốc gia phát triển.

Tại Việt Nam, dù có nhiều chính sách hỗ trợ DN khi tận dụng nguồn lực xã hội vào việc kinh doanh, số lượng những DN đi theo hướng tiếp cận này vẫn chỉ trên đầu ngón tay bởi không ít ý kiến cho rằng, các hoạt động trách nhiệm xã hội là thuộc về các tay chơi lớn, các tập đoàn nhiều tiền.

“Mọi người thường nhầm lẫn giữa DN tạo tác động xã hội với các hoạt động thể hiện trách nhiệm xã hội, từ thiện của các tập đoàn lớn trong khi đây là hai hướng tiếp cận kinh doanh hoàn toàn khác nhau bởi bản chất mô hình của hầu hết các công ty đa quốc gia là đem lại lợi nhuận cao cho các cổ đông. Trong khi đó, DN tạo tác động xã hội được xây dựng với một mục đích không chỉ đơn thuần phục vụ lợi ích kinh doanh mà còn phải song hành với sự bền vững và giá trị thực sự mang đến cho cộng đồng”, bà Hui Woon Tan, nhà sáng lập của Alley 51 Ventures và The Purpose Group

cho biết.

Một vài bản khoản của những nhà sáng lập, doanh nhân khởi nghiệp và các nhà đầu tư nằm ở chính những hiểu biết chưa rõ ràng về các mô hình khởi nghiệp xã hội, tính hiệu quả cả về mô hình kinh doanh lẫn giải quyết các vấn đề xã hội. Trước đây, nhiều Start-up luôn đứng giữa luồng suy nghĩ về việc bền vững và duy trì hoạt động doanh thu. Sự bền vững thường mang đậm chất lý thuyết vì tâm lý nhà đầu tư luôn muốn kiếm tiền từ những DN có tốc độ phát triển càng nhanh càng tốt. Tuy nhiên, những năm gần đây, cục diện đã thay đổi khi những DN có tư duy dài hạn sẽ có ưu thế hơn.

Theo các chuyên gia, một DN tạo tác động xã hội vẫn là một DN, dù bất kể quy mô như thế nào, dùng sự sáng tạo và mong muốn giải quyết một vấn đề xã hội một cách bền vững. Nếu mô hình kinh doanh đó thực sự giải quyết vấn đề tồn đọng quan trọng của xã hội, theo lẽ tự nhiên sẽ có khách hàng trả tiền.

“Là nhà đầu tư, tôi đánh giá cao và luôn tìm kiếm những dự án tạo tác động xã hội của mô hình kinh doanh. Khi DN phát triển mở rộng, tác động sẽ được nhân rộng theo. Suy nghĩ các nhà đầu tư vào Start-up xã hội phải hy sinh tỷ suất sinh lời là một quan điểm không đúng”, bà Shuyin Tang, đối tác của Quỹ đầu tư Patamar chia sẻ.

Việc hình thành và phát triển các DN xã hội ở Việt Nam không còn mới nhưng những xu hướng khởi nghiệp xã hội trong nước lại đang có nhiều thay đổi theo sự phát triển kinh tế, văn hóa, xã hội, công nghệ,... Các doanh nhân, nhà khởi nghiệp trẻ và nhà sáng lập Start-up ngày càng lựa chọn các hướng khởi nghiệp xã hội đi vào giải quyết những vấn đề khó như ô nhiễm môi trường, thực phẩm sạch, phân bón hữu cơ, phát triển bền vững.

“Trong tất cả chương trình khởi nghiệp cho người trẻ vài năm trở lại đây tôi từng có cơ hội

(Xem tiếp trang 8)

THỰC TRẠNG VÀ GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN HỆ SINH THÁI KHỞI NGHIỆP ĐỔI MỚI SÁNG TẠO TẠI QUẢNG BÌNH

ThS. PHÙNG THỊ HOA

Sở Khoa học và Công nghệ tỉnh Quảng Bình

Trước hết chúng ta cần phân biệt rõ khái niệm lập nghiệp và khởi nghiệp để có nhận thức đầy đủ về hệ sinh thái khởi nghiệp. Khác với lập nghiệp thông thường là gây dựng cơ nghiệp bằng cách lập một doanh nghiệp tư nhân hoặc hộ kinh doanh cá thể mà vô số những doanh nghiệp, hộ gia đình khác đã và đang làm cùng mô hình kinh doanh chẳng hạn như mở nhà hàng, quán ăn, tiệm hớt tóc, quán cà phê... Thì khởi nghiệp đòi hỏi phải đổi mới, sáng tạo. Đặc tính cơ bản của khởi nghiệp là tính đột phá nhằm tạo ra một điều gì đây chưa hề có trên thị trường hoặc tạo ra một giá trị tốt hơn so với những thứ đang có sẵn, chẳng hạn như có thể tạo ra một phân khúc mới trong sản xuất, một mô hình kinh doanh mới, hoặc một loại công nghệ độc đáo mới. Điều đó có nghĩa là các doanh nghiệp khởi nghiệp đổi mới sáng tạo phải có gì đó khác biệt không chỉ với các doanh nghiệp ở trong nước, với tất cả các công ty trước đây và cả với các doanh nghiệp khác trên thế giới. Vì đặc điểm đó nên doanh nghiệp khởi nghiệp đổi mới sáng tạo nhanh chóng thu hút được đầu tư trong và ngoài nước để phát triển nhanh.

Các doanh nghiệp khởi nghiệp ngày càng đóng vai trò quan trọng tại mỗi quốc gia, được đánh giá là lực lượng trung tâm cho sự phát triển kinh tế nhanh, bền vững. Xây dựng một hệ sinh thái khởi nghiệp đổi mới sáng tạo, tạo môi trường thuận lợi, hỗ trợ doanh nghiệp khởi nghiệp phát triển sẽ nâng cao năng lực cạnh tranh và tăng trưởng kinh tế của quốc gia. Kinh nghiệm của các nền kinh tế phát triển trên thế giới như Hoa Kỳ, Hàn Quốc, Singapo... đều bắt đầu từ các hoạt động xây dựng hệ sinh thái

khởi nghiệp, nắm bắt các cơ hội sáng tạo để phát triển đất nước.

Trong xu thế phát triển Hệ sinh thái khởi nghiệp của Quốc gia, Quảng Bình cũng đang dần từng bước hình thành Hệ sinh thái khởi nghiệp của địa phương mình. Trên cơ sở Quyết định số 844/QĐ-TTg ngày 18/5/2016 của Thủ tướng Chính phủ về việc phê duyệt Đề án “Hỗ trợ Hệ sinh thái khởi nghiệp đổi mới sáng tạo Quốc gia đến năm 2025” nhằm xây dựng và phát triển Hệ sinh thái khởi nghiệp tại địa phương, ngày 27/11/2017, Ủy ban nhân dân tỉnh Quảng Bình đã ban hành Quyết định số 4319/QĐ-UBND về Kế hoạch hỗ trợ Hệ sinh thái khởi nghiệp đổi mới sáng tạo trên địa bàn tỉnh Quảng Bình đến năm 2025. Đây là văn bản tiền đề để xây dựng các chương trình phát triển hệ sinh thái khởi nghiệp tại địa phương.

So với hệ sinh thái khởi nghiệp chung của cả nước thì hệ sinh thái khởi nghiệp tại Quảng Bình còn khá non trẻ và có một số điểm đặc trưng như sau:

Thuật ngữ “Hệ sinh thái khởi nghiệp” còn khá mới mẻ đối với người dân địa phương, bên cạnh đó vẫn bản hướng dẫn xây dựng và phát triển hệ sinh thái khởi nghiệp tại địa phương mới được ban hành nên việc tiếp cận văn bản này của cộng đồng khởi nghiệp đạt hiệu quả chưa cao; Mặt khác hiện nay trên địa bàn tỉnh còn thiếu các quỹ đầu tư riêng cho các dự án khởi nghiệp, còn các quỹ đầu tư từ các tỉnh/thành phố khác hay quỹ đầu tư từ nước ngoài cho các dự án khởi nghiệp tại địa phương thì chưa thu hút được.

Chưa hình thành được văn hóa khởi nghiệp trong cộng đồng, đặc biệt là thế hệ trẻ còn thiếu

tính năng động sáng tạo, phần đông vẫn tồn tại tâm lý e ngại sợ thất bại, thiếu mạnh dạn để dám nghĩ dám làm nên chưa tận dụng được các điều kiện và cơ hội khởi nghiệp. Mặt khác trên địa bàn tỉnh chưa có một cơ sở đào tạo nào có nội dung đào tạo chuyên sâu về xây dựng và phát triển hệ sinh thái khởi nghiệp, điều này cũng làm hạn chế việc gây dựng văn hóa khởi nghiệp tại địa phương.

Điều kiện phát triển kinh tế - xã hội, khoa học và công nghệ của địa phương so với mặt bằng chung của cả nước thấp đã gây khó khăn cho việc hình thành và phát triển hệ sinh thái khởi nghiệp của địa phương. Cụ thể số lượng doanh nghiệp khởi nghiệp trên địa bàn tỉnh hiện nay còn khiêm tốn so với các tỉnh khác; Việc thương mại hóa các sản phẩm, kết quả nghiên cứu khoa học và công nghệ lại còn hạn chế; Sự kết nối giữa các nhà khoa học sở hữu các kết quả nghiên cứu với doanh nghiệp có nhu cầu còn hạn chế...

Trong thời gian tới để phát triển hệ sinh thái khởi nghiệp đổi mới sáng tạo trên địa bàn tỉnh, thiết nghĩ cần phải thực hiện một số giải pháp như sau:

Giải pháp về truyền thông: Thông tin, tuyên truyền bằng nhiều hình thức như cho cộng đồng đặc biệt là đối tượng thanh niên, học sinh, sinh viên nhận thức đầy đủ về khởi nghiệp đổi mới sáng tạo để dần hình thành văn

hóa khởi nghiệp, văn hóa dám làm, dám thất bại để thành công trong cộng đồng.

Giải pháp kết nối thông tin: Xây dựng công thông tin về khởi nghiệp đổi mới sáng tạo của tỉnh để kết nối thông tin giữa các doanh nghiệp, nhà đầu tư, nhà khoa học với nhau. Kết nối thông tin giữa hệ sinh thái khởi nghiệp của tỉnh với hệ sinh thái khởi nghiệp quốc gia. Định kỳ tổ chức các diễn đàn, các cuộc hội thảo về khởi nghiệp đổi mới sáng tạo để doanh nghiệp, nhà đầu tư, nhà khoa học có cơ hội gặp gỡ, trao đổi nắm bắt thông tin, tạo sự kết nối chặt chẽ.

Giải pháp về cơ chế chính sách: Ủy ban nhân dân tỉnh cần có các chính sách hỗ trợ, cơ chế ưu đãi cụ thể đối với đối tượng doanh nghiệp khởi nghiệp nhằm tạo đòn bẩy cho các doanh nghiệp này hình thành và phát triển. Bên cạnh đó cần có các chính sách để thu hút các quỹ đầu tư trong và ngoài nước đến đầu tư vào các dự án khởi nghiệp trên địa bàn tỉnh.

Giải pháp về đào tạo: Cần lồng ghép nội dung “Khởi nghiệp đổi mới sáng tạo” trong chương trình đào tạo của học sinh, sinh viên. Các trường đại học cần chú trọng đào tạo thực nghiệm thay vì chỉ lý thuyết suông cho sinh viên nhằm giúp sinh viên tạo lập khả năng tự nghiên cứu, giúp hình thành văn hóa tự lập sáng tạo cho sinh viên ■

PHÁT TRIỂN XU HƯỚNG KHỞI NGHIỆP... (Tiếp theo trang 6)

được tham gia với tư cách ban giám khảo, cố vấn hay người truyền cảm hứng, luôn có ít nhất 20% số hồ sơ đăng ký đến từ các Start-up xã hội”, bà Phạm Kiều Oanh, Giám đốc điều hành Trung tâm Hỗ trợ sáng kiến phục vụ cộng đồng (CSIP) nhận định.

Mới đây CSIP cũng vừa ra mắt dự án SOIN (Social Innovation - Đổi mới Sáng tạo vì Xã hội) - kênh ươm tạo sáng kiến xã hội trực tuyến. Kênh cung cấp các nguồn lực tài chính,

nhân lực, cơ hội kết nối các cố vấn khởi nghiệp, nhà đầu tư nhằm hỗ trợ những cá nhân, tổ chức thực hiện các sáng kiến khởi nghiệp xã hội. Để nuôi dưỡng và phát triển mạnh mẽ hơn nữa làn sóng khởi nghiệp xã hội ở Việt Nam, học tập xu hướng các quốc gia phát triển, các nền tảng đào tạo, truyền cảm hứng, ươm mầm như SOIN được đánh giá là cần thiết cho sự phát triển của cộng đồng khởi nghiệp ■

Theo Bản tin Khởi nghiệp đổi mới sáng tạo, số 10/2018